Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta maanantai 29.03.2021 klo 10.30 / HE 39/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi perustuslaissa turvatun liikkumisvapauden väliaikaisesta rajoittamisesta perustuen väestön suojaamiseen covid-19-epidemian leviämiseltä. Ehdotetulla lailla voitaisiin rajoittaa tietyllä alueella henkilön liikkumista ja oleskelua muualla kuin kotikunnassa olevassa asuinpaikassa tai muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi niillä alueilla, joille on säädetty liikkumis- ja oleskelurajoituksia, yli 14-vuotiaille velvollisuus käyttää suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Erilaiset rajoitustoimenpiteet voivat olla hyväksyttäviä lyhyellä aikavälillä, mutta niiden pidempiaikaisella käytöllä on negatiivisia vaikutuksia lapsiin. Vaikka nyt ehdotetut rajoitukset olisivat voimassa vain suhteellisen lyhyen ajan, on samalla huomioitava useat jo yli vuoden jatkuneet rajoitukset lasten ja nuorten elämään.

- Lapsivaikutusten arviointi olisi oleellinen keino varmistaa lasten oikeusturvan toteutuminen, etenkin kun ehdotetuilla rajoituksilla on merkittäviä vaikutuksia lapsiin. Sen tekemättä jättämistä ei voi tässä yhteydessä pitää hyväksyttävänä.

- Lapsivaikutusten arvioinnin tärkeys korostuu myös siksi, että ehdotetut rajoitukset asettavat 14-17 -vuotiaat lapset eriarvoiseen asemaan lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta, eikä valituille ikärajoille löydy esityksestä selkeitä perusteita.

- On lähtökohtaisesti myönteistä, että esityksessä on huomioitu lasten oikeus vapaa-aikaan ja leikkiin, mutta se tulisi lapsen oikeuksien yleissopimusta kunnioittaen ulottaa koskemaan kaikkia lapsia iästä riippumatta.

- Lapsen oikeuksien toteutuminen on tärkeää myös nuoruusiässä. Nuorten tarvetta sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhdessäoloon toisten nuorten kanssa on kunnioitettava siksikin, että sosiaalinen kanssakäyminen on välttämätöntä nuorten kehityksen kannalta edesauttaen esimerkiksi identiteetin ja yhteenkuuluvuuden löytämistä.

- Lapsiasiavaltuutetun huolena on nuorten rangaistusmääräysten lisääntyminen, sillä nuorille rajoitusten rikkomisesta määrätyllä sakolla on potentiaalisesti kauaskantoisia kielteisiä vaikutuksia.

- Lasten tulisi saada rajoituksista ja niiden vaikutuksista tietoa lapsiystävällisessä muodossa. Tällä hetkellä esityksen yksityiskohdat ovat ikärajoineen erittäin vaikeat hahmottaa.

- Esityksessä on riittämättömästi tarkasteltu vaihtoehtoja liikkumis- ja kokoontumisrajoituksille.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu näkee, että terveydenhuollon kantokyvyn säilyttämiseen ja väestön terveyden ja elämän turvaamiseen tähtäävät, mutta perusoikeuksiin puuttuvat toimet ovat tietyissä tilanteissa tarpeellisia. Suomi on toistaiseksi selvinnyt covid-19-pandemiasta moniin muihin valtioihin verrattuna suhteellisen alhaisella kuolleisuudella, josta on osin kiittäminen oikea-aikaisia toimia. Tällä hetkellä erityisesti pääkaupunkiseudun ja Turun epidemiologinen tilanne herättää huolta, ja uusien virusmuunnosten leviäminen tekee tilanteesta osin vaikeasti ennakoitavan. Rajoitustoimien hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta pohdittaessa tulee lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan huomioida kuitenkin myös rajoitustoimien vaikutukset pidemmällä aikavälillä. Erilaiset rajoitustoimenpiteet voivat olla hyväksyttäviä lyhyellä aikavälillä, mutta niiden pidempiaikaisella käytöllä on negatiivisia vaikutuksia lapsiin. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on kantanut huolta erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten fyysisestä, emotionaalisesta ja psykologisesta kuormittumisesta maissa, joissa on otettu käyttöön tiukkoja liikkumis- ja kokoontumisrajoituksia. [1]

Lapsiasiavaltuutettu haluaakin tuoda esiin lapsen oikeuksien kannalta ongelmalliseksi katsomiaan kysymyksiä nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä. Kuten esityksessä todetaan, tulee tilapäisten perusoikeuspoikkeusten olla Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia.[2] Lapsen oikeuksien yleissopimukseen on kyllä esityksessä viitattu muiden ihmisoikeussopimusten lomassa, mutta siinä on tuotu esille vain kaksi kyseisen sopimuksen artiklaa; oikeus elämään ja oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyteen. Lapselle kuuluu edellä mainittujen perustavanlaatuisten oikeuksien lisäksi monia muita oikeuksia, joita tulee tarkastella suhteessa esitettäviin rajoitustoimenpiteisiin. Lapsen oikeuksien sopimusta on tulkittava kokonaisvaltaisesti ja siten, että huomioidaan kaikkiin sopimuksessa määriteltyihin oikeuksiin läpileikkaavasti vaikuttavat, YK:n lapsen oikeuksien komitean määrittelemät yleisperiaatteet: syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, oikeus kehitykseen ja oikeus tulla kuulluksi.[3]

Lapsen etu ja lapsivaikutusten arviointi

Useat covid-19-pandemiasta johtuvat jo käyttöön otetut rajoitustoimet ovat kohdistuneet erityisesti lapsiin ja nuoriin. Lisäksi nyt ehdotetut rajoitukset liikkumisvapauteen ja lähikontakteihin rajoittaisivat huomattavasti yksilön perusoikeuksia. Nämä yhdessä aiheuttavat korostuneen tarpeen lapsivaikutusten arvioinnille. Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä käsitellään lyhyelti sen perusoikeusvaikutuksia (s. 48), mutta erillistä lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty.

Lasten oikeusturvan varmistamisessa painottuu ennakollinen oikeusturva, johon osaltaan vaikuttaa juuri huolellinen lapsivaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arvioinnin tarkoituksena on varmistaa lapsen edun paras mahdollinen toteutuminen. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan *kaikissa lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.* Lapsen edun toteutumiseen liittyy olennaisesti lapsivaikutusten arviointi, eli aina tehtäessä yksittäiseen lapseen, tiettyyn lapsiryhmään tai yleisesti lapsiin vaikut-

tavia päätöksiä, päätöksenteossa tulee arvioida mahdollisia vaikutuksia lapsiin. Sopimusvaltioiden on esimerkiksi lainvalmistelussa kerrottava, mitä on pidetty lapsen etuna ja millä perustein, sekä se, kuinka lapsen etua on punnittu suhteessa muihin seikkoihin.[4]

Lapsen etu ja lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklan mukainen lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioiduksi ovat riippuvaisia toisistaan; lapsen etu ei toteudu, jos lapsen mielipidettä ei selvitetä.[5] On tärkeää, että lapsivaikutusten arviointia tehtäessä selvitetään lasten ja nuorten mielipiteitä. Tätä alleviivaa myös lapsen oikeuksien komitea, jonka mukaan lasten näkemykset tulisi huomioida lakeja laadittaessa.[6]

On huomioitava, että lapsen oikeus saada etunsa arvioiduksi ja otetuksi ensisijaisesti huomioon on sisällytettävä selkeästi kaikkeen asianmukaiseen lainsäädäntöön eikä ainoastaan lapsia koskeviin lakeihin.[7] Lapsen oikeuksien komitea on painottanut, että etenkin silloin kun suunnitellulla lainsäädännöllä on merkittävä vaikutus lapsiin, tarvitaan tehokasta suojelua ja yksityiskohtaisempia menettelyjä lasten edun huomioimiseksi.[8] Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että ehdotetuilla rajoitustoimilla olisi nimenomaan merkittäviä vaikutuksia kaikkiin Suomen lainkäyttöpiirissä oleviin ja etenkin lapsiin, joiden oikeuksien toteutuminen on erityisen riippuvaista muista ihmisistä. Lapsivaikutusten arviointi liikkumisvapauden ja lähikontaktien rajoittamisen yhteydessä varmistaisi lapsen oikeuksien toteutumista ja lisäisi päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Kiire ei voi olla perusteena lapsivaikutusten arvioinnin laiminlyönnille etenkin, kun käsillä olevassa esityksessä on kuitenkin ehditty arvioimaan monia muita vaikutuksia (s. 33-51).

Lapsen oikeus vapaa-aikaan sekä ikänsä mukaiseen leikkiin ja virkistystoimintaan

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat, ja siinä määritellyt oikeudet koskevat yhtäläisesti kaikkia lapsia.

Hallituksen esityksessä todetaan, ettei vuonna 2008 ja sen jälkeen syntyneiden lasten ulkoiluun ja leikkimiseen sovellettaisi välttämättömyysedellytystä, eli tähän ikäkategoriaan kuuluvat lapset voivat vapaasti ulkoilla ja leikkiä muiden lasten kanssa. Esityksellä toisin sanoen pyritään rajaamaan ns. nuoruusikään, 14-17-vuotiaisiin, kuuluvien lasten kanssakäymistä, vaikka toisaalta esityksessä nimenomaisesti todetaan epidemian vaikuttaneen haitallisesti nuoriin esimerkiksi siten, että nuoret ovat olleet kasvava asiakasryhmä päihdepalveluissa, ja että nuorten mielenterveysongelmat ja työttömyys ovat lisääntyneet (s. 13 ja 48). Esityksestä ei käy ilmi, mihin valitut ikärajat lasten osalta perustuvat. Sen sijaan esityksessä nimenomaisesti todetaan tartuntojen ilmaantuvuuden olevan suurinta 20-45 -vuotiaiden keskuudessa, ja että ”*juuri tämän ryhmän kontaktien vähentäminen on sekä välttämätöntä että ehdottoman ensisijaista*” (s. 27). Lisäksi todetaan ehdotettujen rajoitustoimien kautta vähennettävän ”*erityisesti niitä aikuisväestön kontakteja, joihin nykyisillä rajoituksilla ei voida vaikuttaa, ts. yksityiselämän oman välittömän lähipiirin ulkopuolelle sijoittuvia fyysisiä kontakteja*” (s. 26).

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 31 artiklan mukaan lapsella on oikeus vapaa-aikaan, leikkiin, ikänsä mukaiseen virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut valtioiden velvollisuuttaa kunnioittaa 31 artiklan mukaisia lapsen oikeuksia ja alleviivannut sitä, että oikeus leikkiin, virkistystoimintaan, lepoon, vapaa-aikaan ja kulttuuri- ja taidetoimintoihin osallistumiseen koskee kaikenikäisiä lapsia.[9] Komitea on erikseen ottanut kantaa artiklan 31 mukaisten oikeuksien toteutumisen tärkeydestä myös nuoruusiässä: valtioiden tulisi panostaa toimenpiteisiin, joilla puututaan kaikkialle levinneisiin kielteisiin asenteisiin, jotka kohdistuvat erityisesti nuoriin ja rajoittavat heidän

mahdollisuuksiaan nauttia 31 artiklan mukaisista oikeuksistaan.[10] Nuorten tarvetta sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhdessäoloon toisten nuorten kanssa on kunnioitettava siksikin, että sosiaalinen kanssakäyminen on välttämätöntä nuorten kehityksen kannalta edesauttaen esimerkiksi identiteetin ja yhteenkuuluvuuden löytämistä.[11] Mikäli kokoontumisesta tulee esityksen mukaisesti rangaistavaa ennen vuotta 2008 syntyneille, on tämä omiaan aiheuttamaan erityistä haittaa nuorisoikäisille. Esityksessä myönnetään esimerkiksi sosiaalisten tilojen sulkemisen kielteinen vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin, mutta esitetään, että lyhyen kestonsa vuoksi rajoitusten vaikutukset jäävät kohtalaisen pieniksi (s. 49). Nyt esitetyt rajoitukset liikkumisvapauteen ovatkin verrattain lyhytkestoisia, mutta on muistettava, että erilaisia, huomattavasti lasten ja nuorten elämään vaikuttavia, rajoituksia ja suosituksia on ollut voimassa jo vuoden ajan. Se on lapsen ja nuoren elämässä todella pitkä aika.

On lähtökohtaisesti myönteistä, että esityksessä on huomioitu lasten oikeus vapaa-aikaan ja leikkiin, mutta se tulisi lapsen oikeuksien yleissopimusta kunnioittaen ulottaa koskemaan kaikkia lapsia iästä riippumatta. Vaihtoehtoisesti, mikäli ikäryhmittäin tehtävälle rajaamiselle löytyy selkeät perusteet, tulisi näiden perustelujen käydä esityksestä asianmukaisesti ilmi. Lapsiasiavaltuutetun käsityksen mukaan covid-19-virus kuitenkin leviää tällä hetkellä myös nuorempien lasten keskuudessa[12], eli lasten liikkumisen rajoitus ikäryhmittäin on ainakin viruksen ilmaantuvuuden perusteella ontuva. On syytä muistaa, että virus ei nykytiedon mukaan aiheuta lapsille merkittävää terveydellistä vaaraa.

Lapsen avun ja tuen tarve

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että lapsen avun ja tuen tarve ja tapaamisoikeus on määritelty poikkeukseksi liikkumisrajoituksiin. On sinänsä hyvä, että perusteluissa on huomioitu myös ei-muodollisesti vahvistettu tapaamisoikeus, mutta sanamuodosta jää epäselvä vaikutelma siitä, päteekö tapaamisoikeus ainoastaan silloin, kun tapaamisoikeus on vahvistettu tai vahvistettavana (s. 63). Monissa eroperheissä lasten tapaamisoikeudesta on todellisuudessa sovittu ilman kirjallista sopimusta tai sen vahvistamista.

Peruspalvelut ja hoitovelka

Lapsiasiavaltuutettu pitää erittäin huolestuttavana peruspalveluissa covid-19-pandemiasta aiheutunutta hoitovajetta, jota on syntynyt paljolti juuri lasten ja nuorten käyttämiin palveluihin, esimerkiksi neuvolaan ja kouluterveydenhuoltoon (s. 13). Esityksessä on huomioitu se, että liikkumisen rajoittaminen voi vaikuttaa kielteisellä tavalla apua tarvitsevien tunnistamiseen ja heidän avunsaantiinsa (s. 49). On tärkeää, että kielteisten vaikutusten minimoimiseen tähdäten on korostettu lasten sote-palvelujen valvontatehtävien jatkumista sulkutoimien ajan. Lisäksi on ensiarvoisen tärkeää lasten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta, että liikkumisrajoitukset eivät kohdistu terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen käyttöön.

Lapsella on lapsen oikeuksien yleissopimuksen 24 artiklan mukaan oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan, johon sisältyy mielenterveyden ongelmiin puuttuminen.[13] Ottaen huomioon Suomen saamat huomautukset lasten mielenterveyspalvelujen vahvistamisen tarpeesta[14] sekä esityksen huomiot nuorten mielenterveysongelmien lisääntymisestä, on tärkeää, ettei lasten pääsyä ennaltaehkäisevään hoitoon evätä rajoitustoimien aikana.

Lapsen oikeus tietoon

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 17 artikla takaa lapselle oikeuden saada tietoa. Lapsiasiavaltuutettu vaatii, että tiedotusta covid-19-pandemiasta ja siitä johtuvista rajoituksista pyrittäisiin kohdistamaan laajalti myös lapsille, ja etenkin haavoittuville lapsiryhmille. Pandemia on useissa valtioissa koetellut erityisen paljon maahanmuuttajataustaista väestöä, ja myös Suomessa on ollut haasteena, ettei tiedotus covid-19-pandemiaan liittyvistä suosituksista ole tavoittanut kattavasti kaikkia Suomen alueella oleskelevia. Lapsen oikeuksien komitea on korostanut covid-19-virukseen liittyvän tiedon saavutettavuuden tärkeyttä erityisesti vammaisten, maahanmuuttajataustaisten ja sellaisten lasten osalta, joilla on rajoitettu pääsy internetiin.[15]

Lasten tulisi saada pandemiasta, taudin leviämisestä ja siitä johtuvista rajoituksista tietoa lapsiystävällisessä muodossa. Mahdollisten liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten sisällön hahmottaminen on vaikeaa myös aikuisille. Esimerkiksi valittujen ikärajojen perusteet koskien kasvomaskin käyttöä vuonna 2007 ja sitä ennen syntyneille, tai ulkona leikkimisen sallimista vuonna 2008 ja sen jälkeen syntyneille eivät käy ilmi. Ikärajojen perustelu ja yhtenäistäminen toisi lakiesitykseen selkeyttä. On kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tieto rajoitustoimien vaikutuksista tavoittaa lapset ymmärrettävällä tavalla. Lisäksi tiedotuksen tarve korostuu myös siksi, että rajoitustoimien rikkomisesta voi seurata sakko, jonka suuruus on nuorelle kohtuuton ja joka voi lisätä maksuhäiriöitä nuorten keskuudessa.

Liikkumisrajoitusten ja kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkorikkomuksen seuraamukset

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota esityksen rangaistussäännöksiin (8 ja 9 §:t). Rangaistus liikkumisrajoituksen rikkomisesta vastaisi valmiuslain 133 §:n rangaistussäännöstä, jossa säädetään valmiuslakirikkomuksesta, ja kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkorikkomuksesta voitaisiin määrätä maksettavaksi 40 euron rikesakko. Poliisi on kertonut pyrkivänsä hoitamaan rajoitustoimien valvontaa ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin, mutta tarvittaessa kirjoitettavansa myös sakkoja[16], johon esitetty laki antaa mahdollisuuden. Koska ikätovereiden tapaaminen ja kokoontuminen on etenkin nuorisoikäisille ominainen ja kehityksellisestikin tärkeä tapa viettää vapaa-aikaa, on mahdollista, että rajoitusten rikkomuksia tapahtuu.[17] Lapsiasiavaltuutetun huolena on, että nuorten rangaistusmääräykset lisääntyvät, mikä voi johtaa nuorten taloudellisten vaikeuksien lisääntymiseen. Ulosottovelkojen syynä 15–17-vuotiailla ovat useimmiten julkisoikeudelliset saatavat, kuten joukkoliikenteestä tai mopoilusta koostuvat maksamattomat liikennevakuutusmaksut, sakot ja rangaistusmaksut[18]. Maksuhäiriöillä on kauaskantoisia kielteisiä yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia, joiden syntyä tulisi kaikin keinoin välttää etenkin tilanteessa, jossa nuorten taloudellinen tilanne on työllistymismahdollisuuksien heikennyttyä jo valmiiksi vaarantunut.[19]

Muut toteuttamisvaihtoehdot

Lapsiasiavaltuutettu haluaa vielä kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä käydä juurikaan läpi vaihtoehtoisia toimia liikkumis- ja kokoontumisrajoituksille. Esityksessä kiinnitetään esimerkiksi vain vähän huomiota tartuntojen torjumiseen rajat ylittävässä liikenteessä, vaikka henkilöliikenne rajoilla on edelleen huomattavaa. Esityksessä ei myöskään sivuta mahdollisuutta rajoittaa liikkumista esimerkiksi vain tiettyyn kellonaikaan, joilla kuitenkin pystyttäisiin puuttumaan esityksessä mainittuihin ihmisten välisiin kontakteihin (kyläilyt ja vierailut, päivä- ja illanistujaiset, erilaiset kotijuhlat, yksityiset juhlat vuokratuissa yksityistiloissa yms. s. 27-28). Tällainen

liikkumisrajoitusten malli on esityksen mukaan käytössä muun muassa Espanjassa (s. 53). Näihin kysymyksiin olisi voitu esityksessä kiinnittää enemmän huomiota.

Jyväskylässä 29.3.2021

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera
Lakimies

---

[1] Lapsen oikeuksien komitean lausunto koronaviruksesta 8.4.2020. Saatavilla: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT/CRC/STA/9095&Lang=en.

[2] Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on muistuttanut, että koronapandemian vastaiseen taisteluun liittyviä ihmisoikeuksiin kohdistuvia rajoitustoimia voidaan ottaa käyttöön, jos ne ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia ja ne pidetään vain välttämättömällä minimitasolla. Lapsen oikeuksien komitean lausunto koronaviruksesta 8.4.2020.

[3] CRC/GC/2003/5, kohta 12.

[4] CRC/C/GC/14, kohta 6c.

[5] CRC/C/GC/12, kohdat 70 ja 74.

[6] CRC/C/GC/12, kohta 12 ja CRC/C/GC/14, kohta 99.

[7] CRC/C/GC/14, kohta 31.

[8] CRC/C/GC/14, kohta 20.

[9] CRC/C/GC/17, kohdat 27 ja 56.

[10] CRC/C/GC/17, kohta 56.

[11] YK:n lapsen oikeuksin komitea on painottanut nuoruusiän erityistarpeiden, esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen toteutumisen myönteistä vaikutusta lapsen kehitykseen useassa yhteydessä. Ks. esim. CRC/C/GC/17, kohdat 14 ja 33, CRC/C/GC/20, kohdat 15-17.

[12] THL:n kuutioraportoinnin tarkastelu viikolta 12 eri ikäryhmissä. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/epirapo/covid19case/fact_epirapo_covid19case?row=hcdmunicipality2020-445222&column=dateweek20200101-509080&filter=ttr10yage-443857.

[13] CRC/C/GC/15, kohta 62.

[14] CRC/C/FIN/CO/4, kohta 44.

[15] Lapsen oikeuksien komitean lausunto koronaviruksesta 8.4.2020.

[16] Poliisin tiedote 25.3.2021. https://poliisi.fi/korona/-/asset_publisher/IXLCh2AzTxwT/content/id/67065261.

[17] YK:n lapsen oikeuksien komitea alleviivaa sen tärkeyttä, että nuorilla on mahdollisuudet luoda ja ylläpitää ystävyyssuhteita. Komitean mukaan sosiaaliset voimavarat ovat tärkeitä nuorelle siksi, että ne auttavat muun muassa ylläpitämään hyvää ruumiillista ja henkistä terveyttä, välttämään riskikäyttäytymistä, toipumaan vastoinkäymisistä, menestymään koulussa, osoittamaan suvaitsevaisuutta, luomaan ystävyyssuhteita ja toimimaan johtajana. CRC/C/GC/20, kohta 17.

[18] Rantala ym. (2015) https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2015/1/mopoilun.pdf.

[19] Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on pitänyt ongelmakeskeisiä puuttumistoimia valitettavina sen sijaan, että sitouduttaisiin luomaan parhaat mahdolliset olosuhteet, jotka turvaavat nuorten oikeudet ja tukevat muun muassa heidän taloudellisia valmiuksiaan. CRC/C/GC/20, kohta 15.